

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://ieo-arieja09.blog4ever.org/>

AGENDA

Ràdios

Del diluns al divendres, a l'entorn de 8h20 e 18h50, lo **dissabte** a 14h00 e lo **dimenge** a 11h00 sus Ràdio Transparence (93.7 FM), *De còr e d'òc*.
Cada dimars, de **19h00** a **20h00** - *Era votz dera montanha*, sus Ràdio Coserans 94.7 FM

Corses e talhièrs

Lo diluns a Pàmias (Espaci occitan) de **9h30** a **11h00** - Cors d'occitan debutants.

Lo diluns a Sent Joan del Falgar (sala del Club St Jean Loisirs - car. de la Republica) de **20h30** a **22h00** - Talhièr lenga e cultura d'oc totes nivèls.

Lo dimars a Foish (Le Leo - 16 car. Noël Peyrevidal) de **17h00** a **19h00** - Cors d'occitan nivèl 1 e 2.

Lo dimècres a St Guironç (10 car. del Priolach) de **17h00** a **18h30** - Cors d'occitan debutants e de **18h30** a **20h00** - Cors d'occitan confirmats.

Lo dimècres al Fossat (Teatre de Verdura) de **20h00** a **22h00** - Talhièr de lenga e cultura d'oc totes nivèls.

Lo dijòus a Pàmias (Espaci occitan) de **10h30** a **12h00** - Cors d'occitan confirmats.

Lo dijòus a L'Avelhanet (Centre multisports - 33bis av. Alsàcia-Lorena) de **17h30** a **19h00** - Cors d'occitan debutants e de **18h30** a **20h00** - Cors d'occitan confirmats.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

Cada dos dimars a Pàmias (Espaci occitan) de **18h00** a **19h30** - Talhièr cant amb Pascala Respaud. Organizat per La Lauseta.

Cada dimècres a Pàmias (Espaci occitan) de **18h00** a **20h00** - Talhièr dança. Organizat per La Lauseta.

Acamps

10 e 17/10/2019 a **20h30** a Pàmias (Espaci occitan) - Acamp del Cercle Occitan Prosper Estieu. Contacte : 05.81.06.03.88 o staloc09@orange.fr

Animacions

05/10/2019 a **10h00** a Carbona (sala Laveran) - Contes d'Andrieu Lagarda amb Camilha Bilhac dins l'encastre de Las parladissas del Cercle occitan de Carbona.

12/10/2019 a Saurat (Maison d'Amont) - Clausura de Festen'Òc amb estagi de danças e bals, estagi de musica d'ensemble, talhièr creacion pels mainatges amb *Made in Ostal*. Tot es gratuit.

Programa complet : <http://festenoc.free.fr/1Presse/ProgrammeFestenOc2019.pdf>

LO MOT DE LA PRESIDENTA

Caris sòcis

Per ieu que torni tot just de vacances, aquela dintrada me sembla d'èsser marcada per la mobilizacion e las reivindicacions per l'occitan.

Les ensenhières d'occitan recampats dins le CREO, ensajan de ganhar mès per la lenga dins l'acadèmia de Tolosa (per çò que nos interèssa) e dins Occitània tota ; cal plan dire que dempuèi d'annadas emès i aja de convencions, d'engatjaments dels elegits e dels rectorats e la reconeissença del sieu interès cultural, l'ofèrta d'ensenhament de la lenga nòstra fond coma lard a l'ast ! E serà pas tanpauc amb la refòrma novèla del Ministèri de l'Educacion Nacionala qu'aurem mès d'escolans per aprener la lenga e se presentar al bachelierat.

Òc, la situacion de la lenga ven cada an mès critica per dire pas malastrosa. Semblariá que malgrat la presa de consciéncia pels estatjants de sa realitat culturala e lingüistica, l'usatge de l'occitan – *o patés o lengadocian o gascon o provençal*, coma mès vos agrada – dins la vida vidanta, baissèsse de longa.

Aquò pòt pas durar ! La tòca de l'IEO es de trasmetre la lenga e per capitar dins aquel trabalh de reconquista del nòstre parlar, nos fè mestièr una politica lingüistica vertadièra del departament e le sosten actiu dels elegits, financièr, solide aquò va sens ac dire mas tanben de trabalh en collaboracion. Ac torni dire un còp de mès, me sembla çò màger.

Dins aquela amira, avèm encontrat, fin de setembre, una elegida del Conselh Departamental, per parlar de la situacion de la lenga en çò nòstre e a l'encòp presentar le trabalh de l'IEO d'Arièja. Se l'IEO fè tant coma pòt per far viure l'occitan dins le departament, sa subrevida, coma es ara, es pas brica segura. Es aquò qu'ensagèrem de fèr comprene a la nòstra representanta. Nòstra associacion es gaireben la sola dins le parçan per trabalhar a l'espandiment e la transmission de la lenga. Virar l'esquina a l'IEO en refusar de li portar ajuda es dire de òc a la disparicion d'un patrimòni viu, que coma

12/10/2019 a 20h30 a Senta Gabèla - Teatre occitan "Es còit le fetge gras"

13/10/2019 a 17h00 a Santa Colomba - Teatre occitan "La gata de la barona"

18/10/2019 a 18h30 a Sent Joan del Falgar (Bibliotèca) – Estrena de la mòstra « De la natura de quauquas bèstias » amb la participacion dels calandrons de Pàmias.

Contacte : 05.81.06.03.88 ostalco9@orange.fr

27/10/2019 a 16h00 a Molins (sala de las fèstas) - Teatre occitan revirat en francés "Es còit le fetge gras". Participacion liura.

elegits an le dever d'aparar. Es un enjòc màger, a l'ora d'ara, d'assegurar la subrevida de l'occitan e doncas dels que le sostenen, cal que ne prengan consciéncia pel darrièr còp. Per ara, semblariá que i aguèsse una mena de reconeissença del nòstre trabalh sul terren : la subvencion va créisser ! Emai l'ajuda gasanhada siá pas al nivèl que cal per salvar la lenga, al mens, va pas a contrasens, val mès un pas en avant qu'un en darrèr.

De tot biaï, desbrembem pas que l'IEO pòt recampar totas las fòrças vivas, las associacions occitanas d'Arieja e les actors de

la cultura e de l'ensenhament de l'occitan.

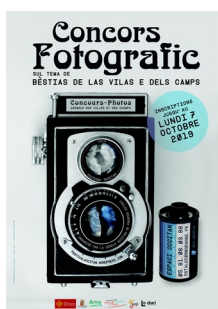
Seriá plan d'organizar un rescontre de totas d'aqueles que trabalhan per que crèben pas l'occitan e la cultura occitana.

Es çò qu'anam fèr sulpic, benlèu amassa serem mès forts e mès ausits e atal entre totis, farem tot.

Annia WOLF

~~~~~

Concours fòtos

Demòra encara quelques jorns per participar al concours fotografic organizat pel Cercle Occitan Prosper Estieu de Pàmias dins l'encastre de son Festenal occitan del mes de novembre. Le règlament es disponible a l'Espace occitan a Pàmias, per mèl a ostalco9@orange.fr o sus <http://ieo-arieja09.blog4ever.org/> rubrique « Actualitats ».

~~~~~

La cronica de Claudina Solhà

A prepaus de clocas...

A gèr, André e iò que descidèrem de mos munir de poralha.

Un còp la galièra adobada e electricada (las mandras que ròdan soenh pr'aquí), le vesin que comencè de mos dar duas canardas e un mascle, per feurèr enlà. Aqueste derrèr, vielh, que's moric al cap d'uns quiantis dias. Mes las tironas que ponian regularament.

A març, qu'eiretèrem d'un polit pol rog, mes pas de prumèra junessa. Aquí, que descidèrem de crompar 4 poletas, 2 neras e 2 rossas. Cantaclar que fuc plan content e que fic onèstament son trebalh. Lèu qu'agèrem de que fèr moletas e cocons. Tot qu'anava plan.

Non vòls pas qu'en abrilh una canarda que's fic le nis e que's metèc a coar. Que li remplacèrem les sèvis güèus per una dotzena dels de galia. E que demorèrem tres setmanas. Quand les poletons aurian devut néisher, res ! Que i güardèrem : pas un solet güèu de galia, mes dus o tres de tirona tornar ! Que devenguèren les autis ? Mistèri ! Se'ls se mingèc ? ...

Bon, que mos diguèrem que, coma le pol èra vielh, que n'avia cap plan fèt son trebalh. Ne demanam una auta dotzena al vesin, que l'i ac metem. E demorar tornar. Al cap de 21 dias, res que non desquèc cap, e les güèus qu'avian disparit tornar !

Qu'èm a mag. Aquí, una de las galias neras que's met a coar. Le n'i metem una dotzena. E demoram. Al cap de tres setmanas, poletons en lòc ! Aquí que fúrem seguris que le pol que non valia cap res mes. Que les getèrem. Mes la cloca que's demorèc al nis.

D'aquel temps, una galia roja que's metèc tabés a coar. Que li pausam 12 güèus dadis pel vesin, e que demoram. Uet dias après (doncas qu'èm a junh plan entamiat), la segonda nera que's pausa tabés, de còsta la roja ! Qu'ensajam de la desclossir : res a fèr ! Que se n'i tornava tostem. Que desham passar le temps : be veiram ...

Al cap de tres setmanas (debuta de julhet), André, un maitin, que t'au piular un poleton, e que't vé un cap jaune deishir de dejós una ala. Que susvelham : una enta après : un ner ! Magenatz s'èram contents. E res mès ! Le lendeman tanpauc.

Balanç de la causa : 48 güeus de merçadis and'aver dus poletons ! Quin rapòrt !

Ara que calia que las galias que s'ocupen d'aquelas bestiòtas. Doncas que traguèrem les güeus que demoravan. Ara, que vos cal eimagenar le tablèu : 3 clocas (òc, la prumèra que s'i entraversèc tabés) andà peregrir dus poletons ! Clòcs clòcs de totis les costastses, e de grapar, e de les voler fèr entrar, j'auriatz vist un trebalh ! E maishantas, las maires, sustot las neras, que peçigavan tot çò que passava a portada de bèc.

Una vrespada, que l's i vau vuedar le ferrat de las pelas, e que non vesi cap que le poleton ner. Que cèrqui dedens l'èrba : res ! E que me'n calia anar. Que sói a André, qu'arriba, e que tròba le poleton jaune dedens le bassin de las canardas, a mantat negat ! Le plen d'una ora, que l'escaufèc, que li massèc le còr, que li envoièc aire als palmons, e que'l reviscolèc ! Que podetz créser qu'èra content de sa bona òbra !

En un moment dat, las canardas que furen aishul passatge de las tres mais : que l's i sautèren totas aishús ! E j'auriatz vist plumas a volar ! Aquelas praubas bèstias que furen tament tromatizadas que, desempueish, que n'an cap mès ponut !

Aquò non podia cap mès durar. André qu'apretèc un aute enclaus, que l'electrifiquèc, que cuelguèc les poletons, e qu'arrapèc la prumèra de las clocas que passèc : direccion l'auta cabana. Aquí, las causas ja's calmèren, mema se las duas autas galinas tenguèren encara les nises un temps.

Ara, las bestiòtas que's fèn granas, que las avem doncas tornadas amb las autas. Cap de problèma.

Mes non vòls que, delà ger, un esparvèr que s'abatèc aishul polet ner, que'l tuèc e que comencèc de minjar'l se. Le pol que fic un bruch de diable, a tal punt qu'André que desquèc, e que s'avisèc de trebalh ! La colèra que'l prenguèc ! Ja vos pòdi assegurar qu'aquela saloparia, ja carguèc !

Istòria del temps passat d'Alan Vidal

Le brevet

Abans, que sapièssen comptar, legir e escriure, les païsans n'avián plan pro per menar la bòrda en bon òrdre. Tanben les estudis fasián pas somiar le monde coma n'es ara. Le diplòma mèstre èra le certificat d'estudis que sols passavan cap a catòrze ans, les joves qu'avián bon cap, coma se disiá. Es la regenta que decidissiá les que passarián le certificat, e comprendretz que per se margar bona reputacion i presentava que les melhors, segurs de capitar.

Le certificat que se passava a l'escrit a la vila del canton (Savardun per nosaus) èra reputat fòrt malaisit. Las espròvas mèstras n'èran la dictada e le problèma ont se barrejaván aritmetica e geometria (se parlava pas a l'èpòca de matematicas) mas caliá comptar tanben amb l'istòria e la geografia de la França e de sas colonias, e las sciéncias... Tant val diser que dins nòstre mond païsan, les certificats èran clars e del còp avián una renomada tan granda coma locala.

Parlem pas del bachelierat, un estrangier, ja que degús coneguiá pas un diplomat d'aquesta mena. Emès s'estivants de la vila n'agèssen parlat, le "va caler laurar" demorava un daquòs luènh e teorici.

Mas se disiá que le regent de la comuna vesina, que gausissiá d'una granda consideracion, aviá obtengut son brevet (abreviacion de Brevet d'Estudis del Premièr Cicle). Se sabiá tanben qu'al collègi de Maseras, les qu'arribavan al brevet trapavan de sièc fòrt bonas situacions, a condicion de fòranisar cap a las grandas vilas. Ajustam que per passar en segonda caliá escàser aquel brevet.

Le vesin qu'estudièc a partir de seisena al licèu de Pàmias, me contèc çò que se soveniá de son brevet que passèc a 14 ans a la fin de la tresena. Tot se passava a l'escrit, dos jorns de sièc, en defòra del licèu e pus precisament al Cors Complementari de L'Olmet (avuèi le licèu professional). Urosament son fraire èra a plastrar un ostal tot pròche, al Pavilhon e le posquèc portar sus plaça.

Se sovenuèc solament de doas espròvas. De la redaccion ont se deviá parlar d'un eveniment collectiu e festiu. Per el qu'èra pas jamès sortit de son trauc, la causa auriá poscut èsser malaisida, se s'èra pas sovenut del corregit similar que lor dictèc la professora de francés. Atal contèc pel menut, una fèsta de Carnaval sens que n'agèsse jamès vist la mendre color o ausit la mendre musica. L'espròva de geografia - tirada al sòrt al detriment de l'istòria - prepausava de parlar dels moviments de populacion en França.

Per ne conéguer le resultat, afichat ediu a l'entrada del licèu a la debuta de las vacanças, se pausava un autre problèma de logistica. Son fraire, le plastraire se volguèc pas embaranar d'anar véser ; urosament una

sòr qu'èra serviciala a Pàmias e que dispausava d'una vesprada de liura per setmana - per granda favor dels mèstres - n'aprofitèc per anar d'un còp de petroleta, anonciar la bona novèla. L'anar de la familha ne fusquèt brica trebolat, aqueferada qu'èra per la debuta de las sègas. Le brevetat agèc coma recompensa, sa primièra bicicleta crompada un dimars d'estiu per una fièira de Pàmias après aver vendut tres tessonets.

Avuèi le brevet dèu existir encara mas a solide qu'es pas pus l'òsca cruciala que les escolans devián escàser per continuar les estudis. D'aquel temps, la seleccion escolara èra de las pus sevèras ; aquò rai, degús se'n planhiá pas o ne trobava pas a redire. S'èra melhor o pièger ? Ac sabèm pas e nos'n fotèm plan mal d'ac sapier !

~~~~~

**Festenal occitan 2019
a Pàmias
8, 15 e 16 de novembre**

Divendres 8 de novembre a 20h30 (Sala Aglaë Moyne) : Conferéncia sus « Prosper Estieu » per **Eric Fabre**.

Divendres 15 de novembre a 19h00 (Sala Fernan) : Dubertura en musica amb **Picaluna** (talhièr de musicas tradicionalas del Conservatòri de musica a Raionament Comunal de Pàmias) amb pichona restauracion sus plaça seguit d'un concèrt-bal amb **Trio Barbar** a 21h00.

Dissabte 16 de novembre a 14h00 (Mediatèca de Pàmias) : Remesa dels prèmis del concors-fotòs seguit de contes en occitan e en musica per **Pascala Respaud** e **Ramon Gargallo**.

Sala Fernan

16h30 : Teatre per la tropa Atelier 81 : **Catinou et Jacouti** « La cosina de Marselha ».

18h30 : Cançons per dançar pel talhièr de cant « **Les Encantats** ».

19h00 : Aperitiu seguit d'un repais del país (Dauba, ris). Sus reservacion (menar lo cobèrt)

21h00 : Concèrt-bal amb **DRM** (Duo Raimondo-Marquès)

Novembre : Mediatèca de Pàmias : del dimars 22 d'octobre al dissabte 16 de novembre, mòstra de las òbras del concors-fotòs sul tèma « Bèstias de las vilas e dels camps »

Bibliotèca de Sent Joan del Falgar : del dimars 15 d'octobre al divendres 15 de novembre, mòstra « De la natura de quauquas bèstias ». Lo divendres 18 d'octobre, a 18h30, presentacion de la mòstra amb la participacion dels calandrons de la Calandreta de Pàmias

Tarifas-----

conferéncia : participacion liura

bal (divendres) : 5 euros ; -12 ans : a gratis

contes : participacion liura

teatre : participacion liura

repais + bal : normal : 18 euros ; -12 ans : 5 euros

bal (dissabte) : normal : 5 euros ; -12 ans : a gratis

mòstras : a gratis

Entre-senhas e reservacions :

Cercle Occitan Prosper Estieu – 05.81.06.03.88   ostaloc09@orange.fr

~~~~~

**Femna mostachuda
luna mercruda
cada cent ans n'i a pro amb una**

